

ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ДО ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

*Богач К.С., аспірант кафедри менеджменту виробничої сфери
ДВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна*

Україна є сировинною державою, яка постачає мінерально-сировинні ресурси і продукти їх переробки до інших країн, її економіка, деформована в бік важких галузей виробництва, потребує в 4–5 разів більше матеріальних, капітальних, енергетичних, мінеральних та інших ресурсів порівняно з економікою країн зі збалансованою структурою промисловості, в яких значну частку становлять легка промисловість, сфера послуг та наукомісткі сучасні виробництва.

Виснаження надр і формування структури промисловості, переобтяженої важкими галузями виробництва, супровод-жуються накопиченням значних негативних екологічних наслідків довготривалого характеру. Це зумовлено тим, що економія на екологічних витратах на перших етапах освоєння родовищ дає великий прибуток. Але витрати на ліквідацію наслідків надзвичайних екологічних ситуацій і катастроф після їх виробки можуть перевищити загальний прибуток від продажу мінеральної сировини. Надзвичайно складний екологічний стан гірничодобувних регіонів України реально стримує її економічне зростання [1].

Процесний підхід до охорони навколишнього середовища не є чимось новим, в тому числі для українських підприємств. Задовго до появи вимог щодо охорони навколишнього середовища в Радянському Союзі ставились і вирішувались завдання зниження споживання ресурсів та мінімізації відходів. Ця діяльність в 80-90-і рр. з поширенням вимог щодо методів охорони навколишнього середовища «на кінці труби» для більшості підприємств відійшла на другий план. Зараз процесний підхід в управлінні в українських організаціях вводиться вже з точки зору міжнародного досвіду, але широкого розповсюдження все ще не отримав. При впровадженні процесного підходу в управлінні екологічною діяльністю одночасно досягається відразу кілька цілей:

- підвищується пріоритет питань охорони навколишнього середовища на підприємстві, за рахунок запобігання проблем до їх виникнення,
- підвищується результативність природоохоронної діяльності,
- знімаються багато звичайних конфліктів виробництва та охорони навколишнього середовища.

Традиційно дії з охорони навколишнього середовища мають набагато менший в порівнянні з виробничою діяльністю пріоритет у керівництва, в тому числі, при виділенні коштів. Керівники приходять до думки, з якою знайомі практично усі, – екологічна діяльність є затратною, нав'язується під тиском контролюючих органів. При цьому серйозні фінансові вкладення в спеціалізовану техніку розглядаються як основний і єдиний підхід природоохоронної діяльності, а коефіцієнти очищення – єдиний показник її результативності [2]. Процесний підхід і методи запобігання забруднення прагнуть усунути причину шкідливого впливу, змінюючи виробничі процеси організації та оперуючи такими методами, як:

- зміна підходів управління та організації виробництва;
- вторинне і багаторазове використання або переробка матеріалів;
- зміна технічного оформлення виробничих процесів,
- зміна технології (перехід на більш екологічно безпечну та ресурсо-зберігаючу технологію).

Література: 1.Товажнянський Л.Л., Масікевич Ю.Г., Солодкий В.Д. та ін. Організація управління в екологічній діяльності: Навч. посібник. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2002. – 304 с.
2.Джигирей В. С., Сторожук В. М., Яцюк Р. А. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища. – Львів: Афіша, 2001. – 272 с.

ЩОДО ПИТАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО НАДРОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Матюха В.В. к .т .н., пров. наук. сп., с. н. с. ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»,
м. Київ, Україна*

На сьогоднішній день мінерально-сировинні ресурси представляють собою один з найважливіших бюджетоутворюючих та капіталоемних активів національної економіки держави[1].

Через невідповідність інституціонального середовища сучасним економічним реаліям, що склалися у вітчизняній сфері надрокористування, не забезпечується раціональне використання надр, включаючи економічний та екологічний аспект.

На нашу думку, особливої актуалізації, з погляду інституціонального регулювання, у вітчизняній сфері надрокористування набули питання рентних відносин та державної мінерально-сировинної політики.

Рентні платежі за використання надр мають виконувати три основні взаємопов’язані функції: розподільчу, яка є одним з елементів розподілу прибутку між державою (власником надр) та надрокористувачами; регулюючу, що повинна вирівнювати рівні рентабельностей підприємств, які видобувають однакові за видом та якістю корисні копалини за різних гірничо-геологічних умов видобування; стимулюючу, що пов’язана з підсиленням зацікавленості видобувних підприємств у більш раціональному використанні надр. Проте ці функції не виконуються через економічну необґрунтованість установлених державою ставок плати за користування надрами для видобування корисних копалин (Законом України від 24.05.2012 №4834 встановлені ставки плати за користування надрами для видобування корисних копалин у відсотках від вартості видобутих корисних копалин).

На нашу думку, нововведена система платежів за користування надрами в Україні також, як і попередня, є непридатною, оскільки носить суто фіскальний характер. Тому для усунення цього недоліку необхідно перейти від існуючої системи платежів за користування надрами для видобування корисних копалин до системи, яка повинна ґрунтуватись на принципі рентного доходу. Тобто вилучення у надрокористувача на користь держави рентного платежу як надприбутку (надлишку – різниці між отриманим і середньонормальним прибутком). Саме такий методичний підхід забезпечить диференціацію